

Koen Vermeule

AANRAKING VAN STILTE

Koen ken ik al heel lang. Ik denk al wel 40 jaar. Van 1983-1987 was hij student aan de TEHATEX IN Tilburg waar ik als docent Onderwijskunde les gaf en ik de onderwijskundige-didactische verbinding met het vak tekenen moest leggen. Docenten in die tijd waren onder andere Roel Elzinga, Frits Calon, Hans Walenkamp en Toon Gerritse. Daarvoor was ik docent aan de Academie voor beeldende Vorming aan de Cobbenhagenlaan in Tilburg, Ze zijn allemaal overleden helaas. Ik heb er zeer goede herinneringen aan. Ik ben daar terechtgekomen na mijn studie Onderwijskunde, vooral ook door mijn tekenmethode, of ik noem het liever tekenfilosofie voor kinderen, mijn belangstelling voor contemporaine kunst en mijn adviseurschap voor Museum Helmond.

Koen Vermeule, Marien Schouten, Hans Ansems en nog veel andere heb ik tot op de dag van vandaag gevolgd.

Het bleef bij mij niet alleen bij lesgeven, maar ik zocht de studenten ook op in hun ateliers. Ik nodigde ook kunstenaars uit om lezingen te geven. Legendarisch is de lezing van Rammellzee geweest en na afloop het samenzijn bij een student.

Er zijn bij mij vooral een paar dingen in mijn geheugen opgeslagen die er niet meer uitgaan. Koen had zijn atelier toentertijd in een villa in Breda, een monumentaal pand van de architect van der Kloot-Meyburg (1875-1961) die een representant was van de Nieuwe Haagse School. De villa die hij bouwde in Breda was bestemd voor de Douairière C.J. Hoog, geboren Ketelaar. We zijn dan beland in het jaar 1898 toen de eerste steen werd gelegd op 20 april. De villa in strakke Art Nouveau-stijl heette Wilhelmina aan de Haaglaan 189 en verwijst naar haar kroningsjaar. De eerste zeven jaar schijnt de architect er zelf gewoond te hebben.

Ik vond het een spannend gebouw. Koen heeft er nog eens een feest gegeven waar de rook me bijna deed stikken. Er hebben ook nonnen in de villa gewoond. Er hing daar in mijn beleving een religieuze sfeer. Het is hetzelfde gevoel als je in oude kerken en kloosters komt. De atmosferische-etherische sfeer blijft altijd voelbaar, Die nonnen daar hadden volgens een verhaal van een man van de monumentenzorg een bijzondere relatie met God. Het Christusbeeld dat daar hing kon in delen afgeschroefd worden. Zo ook de penis van Jezus, die de nonnen gebruikten om één te worden met Christus Jezus.

Het zal iedereen vreemd zijn dit te lezen, maar ik begrijp het steeds beter. Voor de nonnen betekende het de bevruchting van hun godsverlangen in een totale overgave. Het heeft niets met ordinaire porno te maken. Het is een poort om de mystieke ervaring, de totale overgave te bereiken. Het komt in allerlei vormen terug bij de beleving van het goddelijke. Hildegard van Bingen (1098-17 september 1179) beleefde visioenen waarbij het goddelijk licht haar 'doordrong' en haar lichaam vulde met vuur, het is een metafoor voor spirituele vereniging. Het heeft ook een erotisch verlangen.

Mechtild van Maagdenburg (13e eeuw)

Duitse begijn en mystica. Ze schreef zes boeken onder de titel: '*Ein Fliessende Licht der Gottheit* (Een licht dat uitging van de Godheid).

In Het vloeiende licht van de Godheid gebruikt ze zinnelijke taal om haar vereniging met God te beschrijven, inclusief beelden van omhelzing en verlangen. Ze beoefende haar hele leven de zelfkastijding. In de twintigste eeuw wordt ze omhelsd door het feminisme

Hadewijch van Antwerpen (1200-1260)

Vlaamse mystica en dichteres.

Haar minneliederen en visioenen beschrijven een vurige liefde voor de goddelijke Minne (Liefde), vaak in termen die doen denken aan menselijke passie. Ze had visioen van eenwording met God.

Catherina van Siena (1347-1380) trouwde symbolisch met Christus, inclusief het ontvangen van een ring van zijn voorhuid (de heilige praeputium).

Teresa van Avila (1515-1582) en haar beroemde visioen van de engel met de speer die in haar hart werd gestoken en haar deed zuchten van zoete pijn, een soort spirituele orgasme-ervaring.

Het valt nooit te bewijzen, maar als je Jung en zijn symbolen leest, zou het zomaar kunnen dat die religieuze sfeer Koen geraakt heeft. En dan hoeft zijn werk niet religieus te zijn in de zin die de meeste mensen eraan hechten. Maar wel één aspect ervan. *En een belangrijk aspect van het religieuze is de stilte.* Er zijn niet voor niets in ziekenhuizen en zoveel andere plaatsen stilleruimtes. Iedereen heeft stilte nodig in, zeker in onze hectische tijd van over lawaai.

Vroegste werken van Koen Vermeule

HAPPY MESSAGE olieverf op doek, 125x118, 1988

Bovenstaand werk is gemaakt in het jaar van zijn afstuderen aan de TEHATEX.

Happy Message

Wat de nonnen niet klaar hebben gekregen is Koen wel gelukt. Het is duidelijk de buik van een vrouw die in verwachting is. Je kunt het werk zien als de geboorte van Koens eigen kunst. Eigenlijk is dit werk zijn meest abstracte werk, de vereenvoudigde vormen en de zachte kleuren weerspiegelen een zeer intiem gebeuren.

Ook zeer spannend omdat de bevalling eraan zit te komen; zijn eigen kunstwerken die nog geboren moeten worden, maar er wel al zijn. Hier ligt de geboorte van al zijn kunstwerken. Koen heeft dit werk nooit opgenomen in een catalogus. Waarschijnlijk vindt hij dit werk een te vroeg-geboorte. Een te-vroeg-geboorte mag er echter ook zijn. Het is zelfs zo dat je daar het voorzichtigst mee om moet gaan.

Titel? 1989 Ik zou zeggen 'Nog heel even'

Het kan niet anders dan dat Koen dit werk niet lang na Happy Message heeft geschilderd. De geboorte kan ieder moment plaatsvinden.

En al kent Koen het kind nog niet bij naam maar wel hoe zijn kunstwerkenkinderen er uit gaan zien.

Ook voor hem geldt wat de Indiase filosoof Sri Aurobindo (1872-1950) heeft geschreven: *'Er is een vóór-kennis, één vóórweten die zijn voltooiing vindt in de ervaring'*. (1)

Een ander vroeg werk is een meisje dat in gedachten verzonken wandelt.

z.t. olieverf op doek, 155x178, 1992

Het is een mij onbekend jong meisje in leeg veld, ofschoon je de nuances in de achtergrond van grijs-wit-gelig als haar onbekende gedachten zien kunnen opgaan in de atmosfeer.

Dit wordt nog benadrukt door de bijna ronde gebogen blauwige lijn rondom het voorhoofd, een kleine iets voorbij de mond en boven het hoofd. Je ziet haar gedachten ***vlinderen***. De handen opgeborgen in de zakken, stappen in het niets en haar gedachten werpen grote schaduwen achter haar. Dit schilderij heeft een ongekennde intimiteit van in zichzelf gekeerd zijn, ze is onbereikbaar voor anderen en misschien wel voor zichzelf, zoals we uiteindelijk allemaal onbereikbaar zijn; niemand kan kruipen in de ander, niemand kan helemaal zichzelf zijn, laat staan een ander zijn.

Fig. in rood, olieverf op doek, 170x120, 1999

Figuur in rood is een vreemd schilderij, de jongen, misschien Koen zelf, staat op een soort midden kruispunt, hij kan alleen zijwaarts, het gezicht is bij uitzondering duidelijk kenbaar die in latere schilderijen bijna altijd onherkenbaar zijn, hij wordt gestoord in zijn eigen gedachten, het rood dat fungeert als een soort stoplicht van zijn gedachten, de straat waarop hij loopt is een beetje rommelig, hij heeft een definitief besluit genomen.

In de loop der jaren schildert Koen alleen nog mensen die alleen opgaan in zichzelf, keren zich af van de wereld, ze hebben genoeg aan zichzelf. Ze bevrijden zich van al het gedoe in de wereld. De schilder zoekt zijn eigen bescherming.

z.t., 150x100, 2000

CLOSER, 160 x 140cm, 2023

Eigenlijk is het bizar dat een kunstenaar de stilte kan vinden in een wereld die op zijn kop staat. **Er is eigenlijk alleen maar geweldslawaai, internetlawaai, tv-kletslawaai, straatlawaai, luchtlawaai, oeverloos lawaai.** Het is blijkbaar mogelijk dat de kunstenaar zich terugtrekt in een wereld van stilte. Ik moet daarbij wel opmerken dat deze schilderijen toch nooit gemaakt zouden kunnen worden in het huidige Oekraïne of in Gaza. Het geeft toch aan dat Koen zich hier in onze veilige wereld zich deze schilderijen kan veroorloven. Echter hij heeft altijd al stilte schilderijen geschilderd, al vanaf het begin van zijn academietijd.

Het zijn allemaal Happy Message schilderijen, geboren uit dat ene schilderij uit zijn academietijd. Je zou zijn schilderijen ook allemaal POETRY SUITES- POËZIE-Liedjes, geïnspireerd door Talking Heads and Lee Scratch Perry

'Happy Message' is niet zijn beste werk maar wel zijn belangrijkste omdat het de geboorte van zijn kunst aankondigt.

New York Girl 2, olie-em acryl op doek, 145x105, 2007 New York Girl 1, 145x105, 2007

POETRY SUITES- POËZIE-Liedjes, onder andere geïnspireerd door, Lou Reed, Talking Heads en Lee Scratch Perry

Lou Reed: A Perfect Day (3^e en 4^e couplet)

Oh, it's such a perfect day
 I'm glad I spend it with you
 Oh, such a perfect day
 You just keep me hanging on
 You just keep me hanging on Just a perfect day
 problems all left alone
 Weekenders on our own
 it's such fun

Just a perfect day
 you made me forget myself
 I thought I was
 someone else, someone good

POETRY SUITE, olieverf 180 x 240cm, 2021

Talking Heads, hier een twee fragmenten (7^e en 9^e couplet) uit **Dream Operator**:

Shake-it-up dream
Hi-di-ho dream
Fix-it-up dream
Look at me dream
I've been waiting so long
Now I am your dream

Let go of your life
Grab on to my hand
Here in the clouds
Where we'll understand

Laten we niet vergeten dat zijn schilderijen kunnen worden gecreëerd in een veilig en zalig Nederland. Zelfs de stoepjes en traptreden worden schoongeveegd.

Vervagingen.

In een Duitse catalogus met de titel DREAMER over het werk van Koen trof ik deze foto. Hij zegt hier onder andere dat zijn eigenlijke voorbereiding begint met het schieten van foto's.

Deze foto geeft precies aan wat Koen schildert, de kunstenaar als voorbijganger, die een foto flitst van een heel kort moment, dat ieder moment weer wegglijdt. Koen legt het wegglijdende moment vast, hij wil eigenlijk iets vasthouden wat ieder moment als stromend water er niet meer is en de kunstenaar vervaagt daarmee ook. Hij ziet iets, flitst het snel, omdat hij weet dat het er dadelijk niet meer is. Het is werkelijkheid en droom in hetzelfde moment. Toch heeft het ook iets heel diep tragisch, daar kom ik later op terug. Hij wil vooral het intieme, het geheimzinnige eigene van iets, mensen, de natuur vastleggen. We komen er nooit precies achter wat het tijdelijke is en waarom is het maar tijdelijk? Wat wij ook proberen we krijgen nooit greep op de werkelijkheid. Het is zoals de kwantumfysicus heeft gevonden we zijn zowel deeltjes als een golf.

Ik las ergens van een zekere Quark in Visionair (de blik op oneindig) 'Vertegenwoordigt de *waarschijnlijkheidsgolf* de realiteit": *'Volgens mij leven we in een gigantische oceaan van potentialiteit en zorgt ons bewustzijn voor een soort fractalachtige actualisering daarbinnen. Tentakelachtige uitlopers naar het verleden (herinneringen) en de toekomst (intuïtie)...'*

Ja Koen gebruikt vooral zijn intuïtie. Hij is vooral gebiologeerd door de overgave van de mens aan een moment van alleen zijn in je gedachten, je droomfantasie, je overgave aan de ander en aan de natuur. Je totaal in iets verliezen, jezelf opgeven om het andere en jezelf te zijn.

Een van zijn krankzinnigste werken is misschien wel 'Tango No Sekku' uit 2007. het zou zomaar uit de kwantumfysica zijn ontsnapt om even in de werkelijkheid die direct ook een droom is. Ze zijn het alle twee.

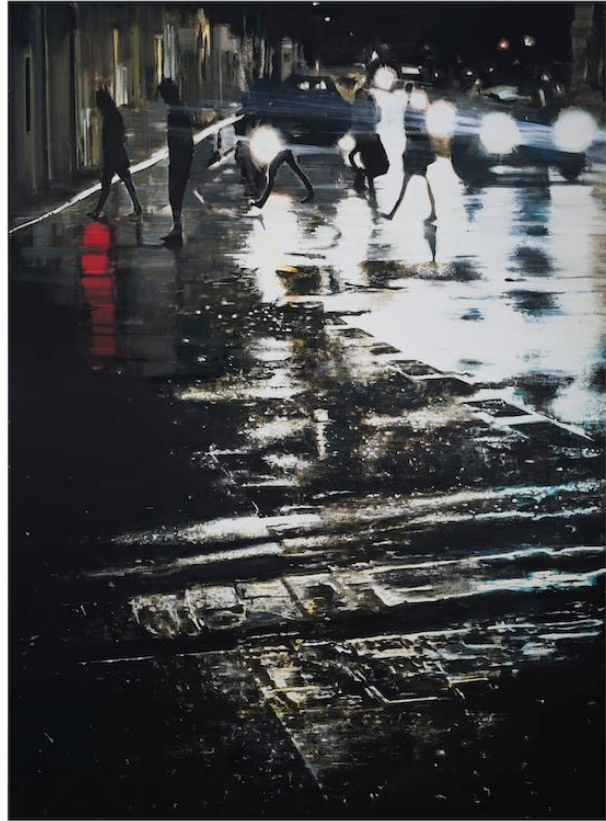
Tango No Sekku, olie en acryl op doek, 145x105, 2007 Dance, gouache op papier, 60x48, 2019

Tango No Sekku is zoals Koen me vertelt een Japanse feestdag om de groei en gezondheid van kinderen te vieren. Er worden eindeloze waslijnen met windvliegers van kleurrijke Koi karpers in het landschap gehangen als een prachtige viering van het leven. De lijn waaraan ze vastzitten is nog minimaal te zien, maar bij Koen lijkt het alsof ze uit het water omhoog zijn gevlogen, van golf naar deeltje vis en weer terug. De dans van de vissen die vanuit het water naar grotere hoogten springen en ook dansers die los van de wereld willen.

Vervagingen zijn geheimzinnig, iedereen kan er het zijne bij denken, je fantasie, je intuïtie, je dromen, je onderbewuste worden geactiveerd. Je onderbewuste als voedingsbodem voor het bewuste.

Soul Shades. 230x180, 2016, Mus.Voorlinden

Allee, 240x160, 2018

Schaduwen

Het valt me op dat er ook veel schaduwen in het werk van Koen verschijnen. Schaduwen hebben altijd een dubbele betekenis. Ze zijn altijd aan een object verbonden en in zijn geval vooral aan de mens. Tijdens lessen kunstgeschiedenis werd altijd gewezen op licht en donker en de werking van schaduwen maar nooit heb ik iets vernomen over de psychologische betekenis van schaduwen, het ging altijd over de beeldaspecten als middel om een bepaald effect in het schilderij te bereiken. Dit veranderde toen ik te maken kreeg door persoonlijke gebeurtenissen in mijn leven andere vragen te stellen zoals wie ben ik als mens, hoe zit ik in mijn ziel in elkaar, waardoor worden gevoelens geleid. Jung heeft daar veel onderzoek naar gedaan door de wisselwerking van het bewuste en onbewuste waar ieder mens mee te maken heeft. Jung heeft veel onderzoek verricht in 'animus' (het mannelijke) en 'anima (het vrouwelijke)': In beide zijn het mannelijke in de vrouw en het vrouwelijke in de man.

Uit de serie De zachte weg, 2004

Karen M. Hamaker-Zondag spreekt in haar boek 'Over het mannelijke in de vrouw & het vrouwelijke in de man 'Jungs theorie over animus en anima in de praktijk over Jin en Jang (Yin-Yan). Jin is zwart en Jang is wit.

Het komt erop neer dat ieder mens jin en jang in zich draagt. We stoppen onze negatieve gevoelens vaak weg, maar zoeken toch een uitweg maar we hebben ook positieve gevoelens als mededogen en liefde.

Jin staat voor eerbied voor het leven, voor heelheid en volledigheid, genieten van het lichamelijke maar ook zorg voor het milieu. In ieder mens komen beide aspecten naar voren, maar zie dat onder andere door het eeuwenlange patriarchaat jin-waarden zijn ondergeschikt geraakt. De jang-waarden hebben de overhand gekregen; rationaliteit, efficiëntie, enz. vrouwelijke waarden worden onderdrukt, als minderwaardig gezien of zoals Jacob Slavenburg in zijn boek 'En de man zal heersen'. Kijk wat de gevolgen in de wereld daarvan zijn. Ieder mens draagt zijn eigen schaduwen met zich mee. De kunst is die te omarmen. Zoals de Duitsers hun schaduwzijden na de W.O. hebben erkend.

p.14

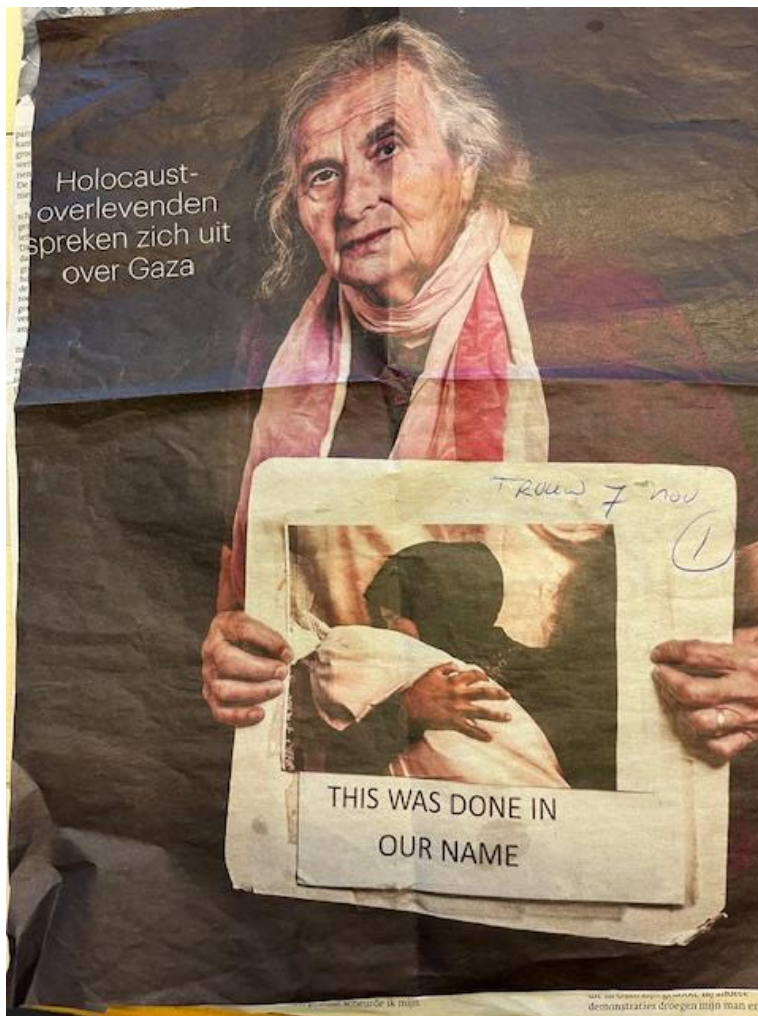
Zo'n schaduwzijde wordt mooi uitgedrukt door Schopenhauer als hij zegt:

'U kunt uw medemens nauwelijks een groter plezier doen, dan hen deelgenoot te maken van enige rampspoed die u is overkomen of hun een persoonlijke zwakheid te openbaren'. Wie durft te beweren dat deze gedachten je nooit overkomen?

Het is niet mijn bedoeling de schaduwen in het werk van Koen te verklaren omdat ik dat niet kan. Ik wilde alleen op de schaduwzijden van de mens, ieder mens wijzen en dat het goed is ons daarvan bewust te zijn. In het groot kunnen we zien wat de *schaduwen* verrichten in de vele oorlogen die we veroorzaken en teisteren.

Ik wil de lezer wijzen op een artikel in Trouw dat ik heb gekregen van Tanya Rumpff over vier Joodse vrouwen, Holocaust overlevenden die toch een stem geven aan het lijden in Gaza dat in Israël vaak wordt genegeerd.

Juist door hun eigen verleden kunnen ze niet weggijken. 'Als we ons medeogen voor de ander verliezen, verliezen we onze menselijkheid'.

De mannen die ter aarde liggen.

Het zijn warempel bijna allemaal mannen die op de vloer, de aarde, liggen. Slechts één enkele vrouw. Dat geeft toch te denken. Hebben zij iets te verbergen, hebben ze iets uitgespookt dat niet deugt. Hebben ze berouw. Heeft Koen met opzet alleen mannen zo weergegeven? Zijn het allemaal schuldige mannen? Schamen ze zich? Mannen zouden beter het onbewuste bewuster moeten toelaten zodat ze meer inzicht krijgen in wat ze allemaal uitspoken. Het wordt tijd de vrouw in de man wakker te roepen.

Zonder titel, 170x340, 1993

Morning a Cruel Turmoiler is, olie, acryl op doek, 105x145, 2007 zonder titel, figuur in geel, 1994

Ik zie slechts een keer een meisje dat op de grond ligt, in bijna alle gevallen zijn het mannen. De titel is van

Wat de mannen betreft beleef ik deze werken als gevallen mannen die niet in staat zijn mee te gaan in een veranderende wereld of dromers zijn die terugverlangen naar voorbijge tijden dat de man 'het mannetje' was. Veel mannen zijn niet meer opgewassen tegen de veranderende tijd, de zielenpiet weet het niet meer, het patriarchale tijdperk loopt ten einde, het zijn de vrouwen die hem voorbijstreven, hij is niet in staat het vrouwelijke in hem aan te spreken, met andere woorden zijn jin-zijnde.

De man die de gele grond kust zou erop kunnen wijzen dat de man geen raad weet met zichzelf en te laf is daarin verandering te brengen. Geel draagt namelijk ook de symboliek van lafhartigheid in.

De veranderde toestand wordt misschien wel zeer treffend weergegeven door onderstaand werk van Joëlle Dubois.

Joëlle Dubois, Panic 3, on paper, 30x40, 2021

Landschappen

Koen heeft veel landschappen geschilderd, met en zonder mensen, echter de landschappen die mij het meest aantrekken hebben met de ongenaakbaarheid met de natuur te maken. In mijn geval en waarschijnlijk ook door mijn gemoedstoestand de donkere, sombere, angstaanjagende landschappen.

2005, olie, acryl op doek, 55x75cm, 2005

Koen Vermeule als Spirit Chaser

Koen Vermeule is een dromer, een geestenjager, inspirerend, werkend op zijn intuïtie, een zondagskind, geboren met de zon in zijn gesternte.

Spirit Chaser, geïnspireerd door een portret van Lee 'Scratch' Perry (1936-2021), olieverf op doek, 105x145,5, 2009, collectie Museum

LIFE IS AN EXPERIMENT! THE MORE YOU EXPERIMENT, YOU MAKE IT
BETTER FOR ONE ANOTHER.

Sister and brother.
Mother and son.
Father and child.
Like a wild child.
In the desert, and in the Earth.
In the sky, sky, sky, sky,
With the birds and the birds and fly!
Fly! Fly! Fly with the birds! With the words.
FLY IN THE WORLD! CONQUER THE SIN!
Conquer the sin.

MARIANKA Halters

Koen is getrouwd met Marianka Halters die hij heeft leren kennen op de academie in Tilburg toen ik daar als docent les gaf. Ik durf gerust te stellen dat hij het getroffen heeft met haar. Marianka ontwerpt kleding. Heel toepasselijk voor deze tijd stelt ze de man in zijn gedrag ter discussie. Het mannelijk zijn, zijn lichaam is in alles de standaard. Zo heeft Prof. Dr. Angela Maas, cardioloog, aangetoond dat het vrouwelijk hart anders werkt en reageert dan het mannelijk hart dat altijd als standaard werd gezien en het vrouwelijk hart als een mannelijk hart wordt behandeld.

(1) Sri Aurobindo of het avontuur van het bewustzijn, uitgeverij Ankh-Hermes, 1976

www.koenvermeule.nl

www.mariankahalters.nl

p.20